

Коментари првог замјеника високог представника Доналда Хејса током његове посјете “Кана” текстилној компанији

Даме и господо,

Ова земља сада мора предузети хитне кораке да обезбједи повећање броја радних мјеста и економски раст. То не могу учинити власти саме, свако – међународна заједница, начелници општина и сами грађани морају урадити свој дио посла. Али ми је јасно да се то може учинити јер већ постоје подручја економског просперитета која се развијају широм земље а у којима становништво, њихови представници у властима и привредници успјешно раде заједно. То је разлог зашто сам одлучио да вам се обратим овдје у овој творници јер Кана представља управо ту врсту предузећа које може помоћи да се ова земља извуче из економске стагнације.

- Предузеће је утемељено на основним знањима и способностима
- 2. Предузеће је почело са малом свотом новца посуђеног на приватној основи.
- 3. Ово предузеће је учило и одговорило потребама које постоје на тржишту БиХ и у иностранству
- 4. Почело је скромно са пет запослених лица. Данас има 21-ог радника
- 5. Постоје планови за ширење и отварање нових радних мјеста.

Предузеће има позитивну пословну сарадњу са Општином Илиџа. Постоје и друге општине широм земље које исто тако позитивно

реагују на привредни раст и развој малих и средњих предузећа.

Недавно сам био у посјети Градачцу

- Годишње инвестиције у том граду достижу износ од 15.000.000 КМ;
- 2. Изграђен је нови систем снабдијевања питком водом;
- 3. Асфалтирано је 50 километара путева у овој општини;
- 4. Постављена нова улична расвјета;
- 5. 1999. године основан је Пословни инкубатор у просторијама срушене средње школе – 20 предузећа користи овај простор; постоје успјешни примјери попут творнице обуће “Тема” која је у Инкубатор дошла са само 4 запослена, а недавно се преселила у властите просторије са 175 запослених лица.
- 6. Постигнути успјеси нису резултат велике међународне интервенције већ великим дијелом локалне самоиницијативе.

Шта је то што нама нуде општине попут Илиће и Градачца? Шта је то што нам говоре искуства предузећа попут Кане и Теме?

Једноставно: када органи власти успјешно раде заједно са предузећима која су у зачетку ова предузећа могу и хоће да пруже услове за запослење.

Економске реформе се тичу управо тога – да улога власти више није да отварају радна мјеста. Умјесто тога оне морају дати подршку приватном сектору у стварању правог амбијента за повећање броја радних мјеста.

Стварна запослења морају бити створена у конкурентном пословном окружењу, а не да их створе органи власти.

Озбиљне економске реформе значе стваран и позитиван партнерски однос између заједнице, власти и привредника ове земље у много

чему сличан оном који су већ изградиле општине које гледају у будућност.

Али ми не почињемо од самог почетка. Сви смо се већ сложили око тога шта се треба урадити. Програм Посао и Правда, који су прихватиле све политичке странке у овој земљи, наводи средњорочне законске приоритете које треба провести ако желимо да ријешимо кључне проблеме корупције, безакоња и незапослености.

Прошле године су власти Босне и Херцеговине на Мраковици израдили План активности- који су обећале имплементирати до краја марта – а такође су се и сложиле око Развојне стратегије средњорочног модела економског развоја.

Поред ових опсежних економских стратегија грађани ове земље су прихватили и Булдожер иницијативу. Она је утемељена на једноставној основи. Ако желите поправити ситуацију у привреди упитајте људе који управљају предузећима, људе који испуњавање обавезе око исплате плата, који су провели животни вијек чинећи своје клијенте задовољним -људе попут Нарциса Кавазовића и Есада Хамзића, директора Кане, који сједе овдје са мном сада.

Привредници су се свом креативном енергијом одазвали фазама 1 и 2 Булдожера и створили успјешан дијалог између министара и законодаваца. То је процес који се мора наставити и проширити.

Приоритете о којима овдје јутрос говорим није само израдила међународна заједница него су они прије настали као производ процеса реформи који су већ покренути у овој земљи. То је процес који ће снажније кренути ако га власти и грађани прихвате, а сигурно ће пропасти ако то они не учине.

Желио бих да вам могу са сигурношћу рећи да ће заиста и доћи до ових промјена, али ја то не могу. На вама је да остварите те промјене – то је у вашим рукама. Али вам могу рећи да опција да не учините промјене није прихватљива. Ове мјере се морају провести, ови закони се морају усвојити јер ваша

будућност зависи од тога.

Ако власти у овој земљи желе да покажу да су озбиљни у намјерама да створе услове за нова радна мјеста и већи просперитет, требају се позабавити озбиљном структуралном реформом са којом су се суочиле и друге земље у транзицији. Конкретно и брзо то значи:

1. Провести реформу индиректног опорезивања

То значи објављивање Закона о Управи за индиректно опорезивање у Службеном гласнику – колико сам ја упознат Закон би требао бити данас послат у Службени гласник – можда би неки од вас жељели да то провјере и увјере се да је то и учињено. Чим Закон буде објављен власти могу прећи на стварни посао уједињења Царинских управа и увођење ПДВ-а – два догађаја која ће једноставнијим и правичнијим учинити пословање у овој земљи. Тек тада они могу на одговарајући начин користити порески систем да би стимулисали раст привреде.

2. Успоставити јединствен систем регистрација предузећа

Регистрација предузећа у БиХ је скуп и дуготрајан процес у којем постоје бројне бирократске препреке. Када неко дође у БиХ и жели да отвори предузеће, нова радна мјеста и удахне живот у активности локалне заједнице – да ли му олакшавамо ситуацију? Не, не олакшавамо, него отежавамо. То је необјашњиво. Међутим, истовремено и даље се не провјерава све већи број фантомских предузећа. Кога треба кривити за овакву ситуацију?

Органи власти БиХ требају усвојити оквирни закон о регистрацији предузећа. Овај закон ће ускоро бити упућен Савјету министара БиХ. Савјет га одмах треба размотрити и упутити Парлменту на усвајање. Када закон буде усвојен страни и домаћи инвеститори моће једноставније и брже оснивати предузећа и отворати нова радна мјеста. Постоји ли било који оправдани разлог због којег би ваши политичари требали и даље задржавати усвајање овог закона?

3. Изградити јединствену, свеобухватну трговинску политику којом се промовише извоз и провести је у пракси

Уз реформу система индиректног опорезивања, органи власти сада морају наставити са процесом реформе правосуђа и либерализовати сектор телекомуникација и електричне енергије. Обратите пажњу да сам рекао “либерализовати”, а не “приватизовати”. Овдје говоримо о пружању телефонских услуга и услуга снабдијевања електричном енергијом уз конкурентне цијене, да би домаћи потрошачи у БиХ плаћали одговарајуће цијене ових услуга и како би показали међународним инвеститорима да је Босна и Херцеговина земља са транспарентним и ефикасним пословним окружењем. До доношења било какве одлуке о приватизацији предстоји још неколико година, а на крају ће о томе одлучивати ваши представници у органима власти.

Потребно је утврдити процедуре за испуњавање европских стандарда (*ЦЕ маркинг*) како би се помогло предузећима да добију сертификате који ће им омогућити да своје производе извозе у Европску унију. Европска комисија већ ради на пилот пројекту који обухваћа 10 до 15 предузећа у БиХ. Очекујемо од органа власти да се енергично ангажују на овом пројекту и пруже своју помоћ да би већи број предузећа из БиХ добио сертификате за продају својих производа на европском тржишту.

4. Успоставити и побољшати рад институција и пружање услуга потребних за обезбјеђење подршке пословању и промовисању извоза

Органи власти морају успоставити ефикасне и одговорне јединствене статистичке службе. Оне су потребне инвеститорима, пословним људима, банкарима и вашим органима власти због тога што основни статистички подаци имају огроман значај приликом одлучивања о улагању средстава у земљу и отварању нових радних мјеста. Ти подаци су полазна тачка за привлачење страних улагања.

У буџетима органа власти морају се осигурати разумна средства за рад институција које промовишу извоз као што су ФИПА, Државна агенција за ветеринарство, Завод за стандардизацију, мјере и интелектуалну својину. Ове институције заузврат морају почети са пружањем услуга пословном сектору што може помоћи бх. предузећима да буду конкуретна на глобалном извозном тржишту.

Органи власти такође морају успоставити Агенцију за заштиту инвестиција БиХ како би се извозницима осигурали кредити, осигурање и техничка помоћ која им је потребна да би пронашли пут до уносних иностраних тржишта. Органи власти имају задатак да им пруже такву врсту помоћи јер је управо то њихов посао за који министри примају плату.

5. Имплементација пакета о унутрашњем дугу

Државни и ентитетски органи власти, као и органи власти Дистрикта Брчко, су се сагласили о плану дуга. Сада морају израдити и имплементирати законе до јуна мјесеца, верификовати сва потраживања и утврдити аранжмане за исплату, те издати обвезнице.

6. Радна група за приватизацију треба до маја ове године предложити конкретна рјешења којима се убрзава процес приватизације

На овај начин биће једноставније расписати тендере и обавити приватизацију стратешких предузећа. Мјере требају обезбиједити и јачање ентитетских агенција за приватизацију, њихову већу ефикасност и већу транспарентност. Нажалост, у процесу приватизације, као и обично, иза сцене има превише политичких утицаја. Овај процес мора постати независан од сваке политике и фокусиран на економску стварност и интересе грађана – свих грађана.

Стручњаци су ми рекли да БиХ још увијек предстоје тешка времена, прије него што резултати реформи постану очигледни. Међутим, желим вас увјерити да је то у потпуности на вама –

брзина којом ће се одвијати реформе зависи од вас и ваших представика у владама и парламентима. Што прије реформе буду проведене прије ћете моћи осјетити и корист коју оне носе. Уколико они буду енергично дјеловали, уколико имплементирају ове мјере као што су то јавно обећали тада ће БиХ кренути напријед ка економском опоравку.

Уколико не буду дјеловали, уколико прекрше обећање због тога што нису одлучни у намјери да проведу реформе или због страначког маневрисања – тада не можете рачунати на позитивне резултате, а ваша будућност се доводи у питање. Не можете си дозволити додатна кашњења и морате рећи своје мишљење, тражити да се промјене изврше САДА. Одлагање иде у прилог само онима који имају користи од садашњег хаоса и корупције. Оне који не буду дјеловали сада треба посматрати као особе које имају користи од постојеће ситуације. Позивам све вас и сваког појединачно да дигнете свој глас и побринете се да вас чују. Реформа није само питање међународне заједнице или само органа власти, то је и ваше питање.

И на крају још једна ствар, врло често чујем да у БиХ нема добрих предузетника. Та изјава заправо значи да нема довољно чланова политичких странака који су истовремено и добри менаџери. Политичке странке не би требале водити економију. Регионална економска стварност и грађани ове земље ће утврдити параметре за раст стопе запошљавања, приватни сектор ће утврдити курс, а органи власти морају усмјерити своје напоре на осигурање одговарајућег половног окружења за предузећа и не мијешати се у њихово пословање. Када до тога дође, предузећа ће доживјети процват због тога што у БиХ у сваком случају има довољно пословне амбиције и способности.

Органи власти морају урадити свој дио посла како би предузетници попут ових овдје данас могли наставити са својим радом, са отварањем већег броја радних мјеста и осигурањем истинског економског опоравка. Међутим, они то неће урадити уколико ви, грађани ове земље, останете по страни и не дигнете свој глас. У питању је ваша будућност.

Хвала вам.